

אהרון בקר

סכומים המגיעים להן. הוא הדין, במידה פחותה, לגבי רבבות רבות של פועלים יהודיים. שגם הם אינם בקיאים בשפה הנמלצת של חוקות ותקנונים. יש כאן פתח אינסופי לשהיתיות. ידועים לנו מיקרים רבים בהם הסתדרו נציגי הקרנות עם המעבידים על סכומים קטנים מן המגיע מהם, למשל 60%, ואין על כך ביקורת של ממש.

יש הערכה שבקרנות אלה כבר הצטברו כמיליארד לירות, ואין הן משמשות את קורבנותיהן הזקוקים לכך כזהם למחייה.

מה עושה שר העבודה בענין זה? מדוע אין הוא דורש להעביר לידי הממשלה את הקרנות, כדי לאחד אותן, להבטיח את זכויות הפועלים ולדאוג כי כסף זה ישמש את ייעודו האמיתי — הקלה על מצוקת המובטחים? האם אין זה נובע מן התפיסה שהשר רמז עליה היום?

אסור שקרנות אלה ישארו בידי העסקנים, כחלק מן השיטה של חלוקת השלל עליפי מפתח.

את מי מייצגים הבוסים של ההסתדרות?

וכאן, כבוד השר, אנו מגיעים אל הבעיה הלוכשת חריפות אקטואלית חדשה, על רקע של מיתון וכשבר: הדמוקרטיזציה של ההסתדרות, הפיכת האיגוד המקצועי למכשיר של הפועלים, תחת היותו מכשיר של המייסטר כלפי הפועלים.

לאן הלכו המיליונים שנוכו מן הפועלים ומו המעבידים עבור הקרנות להסתדרות?

יחד עם ההסתדרות הכללית נולדו קרנות הביטוח שנה: "קרן פועלי הבניין", "קרן הפועלים החקלאיים" ועוד. הלירות הבודדות, הניגבות מדי חודש בחודשו מן הפועל ומן הפקיד, הצטברו מאז למאות מיליונים. היכן הם? מי מפקח עליהם? למה לא הועמדו עתה, בעת מיתון ואכזמה, לרשות בעליהם החוקיים?

במיסגרת הדיון על תקציב משרד-העבודה, שנערך השבוע בכנסת, דיבר על כך אורי אבנרי לראשונה. לראשונה הושמעה בכנסת ההשערה, שהפכה כבר מזמן לנחלת רבים מחברי ההסתדרות, כי כספי הקרנות משמשים את מפלגותיה בימי בחירות וגם להוצאות שיגרתיות. ואלה היו דבריו:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודשים האחרונים הוכרז שר-העבודה בהתייעצויות סודיות, וגם בעתונים, כמוצמד ראשי לכהונת ראש-הממשלה. נאמו היום לא היה סתם נאום תקציב של משרד-העבודה. היה בו ה"אני מאמין" של מי שעשוי להיות ראש-הממשלה הבא של המערך, וכך אני מבין אותו. "אני מאמין" זה, יש בו נקודות רבות מעניינות, שקשה להגיב עליהן באופן מאולתר, מבלי לקרוא מחדש בעיון את הניסוח המדויק של דברי-השר. אשתדל להגיב עליהן בקצרה בהמשך דברי. השר ביטא את ההשקפה שהמדינה צריכה לדאוג לכל צרכי הניזוק ולשחרר מעול זה את המשק עצמו. זה נראה לנו.

יותר מזה — זה תואם בדיוק את השקפתנו, שהיא השקפה של הומוניזם חברתי.

ביטוח-אבטלה — מייד!

אולם יש לשאול: איך זה משתלב עם היחס הזהיר — אם לא השלילי — לביטוח מפני אבטלה? עמדנו על דרישה זו, פעם אחר פעם, מאז יומנו הראשון בכנסת. לא נלאה מלחזור עליה, עד אשר נתגשם.

יש להנהיג לאתגר, ללא שום הפתיחות, ביטוח כללי בפני אבטלה, במסגרת הביטוח הלאומי.

המענק שעליו הכריז היום השר, כעניין ארעי (והוא הרגיש "כעניין ארעי") הוא נצחון חלקי, אך עדיין זה רחוק מהגשמת התביעה כולה. אפשר היה להנהיג ביטוח מיד, ללמד מן הניסיון תוך כדי מעשה ולתקן פגמים במרוצת הזמן.

אם זה לא נעשה, הרי זה בלי ספק מפני שמישהו עדיין אינו משלים לגמרי עם עצם הרעיון.

לא נעלמו מאיתנו ההיסוסים הסבירים, ואנו מוכנים לשקול אותם בכובד ראש, כשם שאנו מבטלים במחיריך את הטענות המתחסדות של חלק מן המתנגדים.

יש הטוענים כי דמי-אבטלה יעודדו אנשים לאבטלה, ירחיקו אותם מהרגלי-עבודה,

על קרנות הצבי

זוהי, כבוד השר, הנקודה החלשה ב"אני מאמין" שהשמעת. חסר המרכיב החיוני, ששמו שיתוף העובד בקביעת גורלו, ובמקום זה ישנו מרכיב מוסווה ששמו כפייה.

השר משתית את הכל על אירגונים יציגים. יש אירגונים יציגים של המעבידים, אבל איפה האירגון היציג של העובדים?

ההסתדרות הכללית היא המעביד השני בגודלו בארץ, הטרסט הקפיטליסטי הגדול בי יותר. שולטת בה נפלאה אשר ראשיה הם גם הבוסים של המנגנון הממשלתי, שהוא המעביד מס' 1.

האם מוסדות ההסתדרות, השותפת לכל האינטרסים של המעבידים, יכולים להיות אירגון יציג של העובדים, כשהאיגוד המקצועי כפוף להם, מבלי שתהיה בו דמוקרטיה מינימאלית, ובמקרים רבים גם מבלי שיהיו בו מוסדות שנבחרו בתריסר השנים האחרונות? האם בצורה זו אפשר לכפות על העובדים דברים? האם אפשר בכלל להטיל דברים כאלה מבלי לשכנע, להלהיב, לשתף?

מוסר עבדים או מוסר בני-חורין?

בימי מיתון דרושה אחריות של הפועלים, יש צורך בהגברת פריון-העבודה, בחיסול ההעדרות, באפשרות של נידות עובדים, בייעול כוח-העבודה, ביצירת אקלים של מאמץ יצרני.

האם אפשר ליצור זאת כאשר כל פועל יודע שאין לו חלק ונחלה באיגוד המקצועי, שכל החלטות האיגוד באות מלמעלה, מידי הבוסים שנבחרו לפני דור, ולכפות עליו מבלי שיהיה לו חלק בהכרעה?

ציבור משועבד אינו שותף ליצירה, למאמץ, למיבצע לאומי של הבראה. לשם כך דרוש ציבור של עובדים בני-חורין, שותף להכרעה, גא במוסדותיו, משוכנע כי מוסדות אלה הם שלו.

זה נוגד את האינטרס הכלכלי והפוליטי של מנגנוני-המפלגות, השואי טים בכיפה בהסתדרות והמתחלקים בשללה, כשם שהם עושים זאת בסוכנות היהודית ובעיריות.

כבוד השר, אתה מנסה לאחוז בחבל בשני הקצוות. פה ושם אתה מתחיל להשתחרר מכבלי האידיאולוגיה הישנה, המתגלמת בכוסים הנוכחיים של ההסתדרות — אך עדיין רחוקים דברך משיחרור זה, ומיצירת זיקה חדשה.

ישבשו את מוסר-העבודה, יאפשרו ניצול לרעה, ייצרו שיכבה חברתית שלמה שתחיה מחוץ למעגלי החברה היוצרת.

סיכון כזה קיים. אפשר לצמצם אותו על-ידי ביקורת מתמדת, נקיטה בהליכים פוליטיים נגד מנצלים-לרעה, החתמה על הצהירי-הכנסות והוצאה מן הרשימה של כל אדם המסרב לעבוד.

אולם הרי כל הבעיות האלה קיימות גם ככל ארץ אחרת!

נצטבר ניסיון של שנים רבות, ואילו הנהיגו במדינה זו את הביטוח מאז יומה הראשון, כפי שדורש ההומוניזם החברתי, כי אז אנחנו היינו למודי-ניסיון ובעלי-תירוטות. (והרי אותן הטענות, יאותן הבעיות, היו קיימות גם לגבי מקרי-סעד ומקבלי קיצות הביטוח הלאומי.) יש עוד חשש, והוא סביר ביותר.

למעשה תינתן שליטה עצומה על חיי הרבה רבבות גברים, נשים וטף בידי מנהלי לשכות העבודה. 90% מן המנהלים האלה הם עסקני מפא"י. ובצורה זו עלולה לגבור עוד יותר שליטת מפא"י על המוני ישראל השנייה.

לכן יש פתרון, שניצוץ אותו בבוא העת: ביקורת חמורה, מבחינים אובייקטיביים והטלת אחריות פוליטית ישירה על פקידים המנצלים את מעמדם לרעה, לטובת המפלגה.

קרנות לפועלים או שלל לעסקנים?

בהקשר זה, כבוד השר, יש שאלה שאני רוצה לשאול אותה כאן בפה מלא, ואני מבקש את השר לענות עליה בתשובתו:

מה קרה למאות מיליוני הלירות שנדקחו מן הפועלים, ומן המעבידים, עבור מטרה זו עצמה?

יש בארץ שורה של קרנות הסדרותיות, בנוסף על קופות-התגמולים, שצברו בשנות השפע סכומי ענק. למשל: מיבסחים, קופת הפקיד, קרן הפועלים החקלאיים, קרן פועלי הבנין, מיטען ועוד.

קרנות אלה נועדו ליופי-גמיר. יום זה הנה הגיע — ומה קורה?

לרבבות פועלי-בניין ופועלים חקלאיים אין אפילו מושג מה מגיע להם מקרנות אלה, ואיש אינו טורח לספר להם.

הקרנות שייכות, כביכול, לפועלים. אולם לפועלים אין שום שליטה או ביקורת עליהם. השליטה מרוכזת כולה בידי עסקני-המפלגות, עליפי המפתח המקודש של הוועדה המרכזת, ואלה עושים בכספים כטוב בעיניהם.

אין על כך פיקוח של ממש. יש חשש סבור כי חלק מן הכספים האלה מגיע, בורכים עקלקלות, לקרנות-הבחירות של המפלגות הסתדרותיות.

חלק אחר הלך להשקעות מוזרות, כמו להקמת בית קולנוע קרו בכארי-שבע מטעם קרן פועלי הבניין.

פועל ערבי, שעבר בגלל המיתון מן הבנייה לעבודה חקלאית, מפסיד למעשה את זכויותיו בקרן אחת, ונכלל כחבר חדש בקרן אחרת. לרוב אין לו מושג כי נצטברו על חשבונו סכומים גדולים בקרן הראשונה.

לרבבות פועלות ערביות, העובדות בחקלאות, אין שמץ של ידיעה שבכלל נוכו מהן